

**Hans Wendelboe Bøcher, tidligere lærer på Horne Efterskole, lokalhistoriker, Horne
Tale ved genafsløringen af Kaj K. Nørkjærs "Livets træ" i Emmersbæk Kirke
12. maj 2024**

Jeg hedder Hans Wendelboe Bøcher og var fra 2003-2011 lærer på Horne Efterskole. De af jer, der kender mig, ved, at jeg er meget optaget af historien, lokalhistorien, fortællingen og når tråde og bånd knyttes sammen til en større helhed. Den enkelte tråd er jo ikke særligt interessant i sig selv, men når de væves sammen, opstår mønstre og tæpper, som man både kan varme sig med og se på og nyde. Det samme gælder penselstrøg; det enkelte strøg er ikke meget i sig selv, men mange strøg sammen, farver og samspil gør et billede.

Langt tilbage - længe før nogle af os kan huske - helt tilbage i 1903, kom en præst til Horne. Den gang lå der endnu ingen kirke i Hirtshals. Der var altså kun kirken i Horne. Det var dér, man skulle til, når man skulle til gudstjeneste, der var barnedåb eller ens kære skulle begraves. Præsten hed Christian Frederik Hansen, eller "Lång Hansen", den lange Hansen, som han blev kaldt; der havde nemlig tidligere været en lidt lavere Hansen i embedet.

"Lång Hansen" blev hurtigt en vigtig person. Han sad med i bestyrelsen på højskolen. Han agiterede kraftigt for etableringen af en jernbane fra Hjørring til Hirtshals - noget, som dog først kom i 1925. På et møde på højskolen blev han dengang mødt af en af modstanderne: - Kan man ikke blive fri for at betale til jernbanen? "Lång Hansens" svar kom prompte: - Nej, men De kan blive fri for at tage toget!

Det var også Christian Frederik Hansen, der pegede på behovet og muligheden for at rejse en kirke i Hirtshals. Så vi skylder "den lange Hansen fra Horne" en del. Men hvorfor nævner jeg alt dette? - Det gør jeg, fordi alt her i verden jo i sidste ende hænger sammen. Når en sommerfugl basker med vingerne i Horne, bliver der rejst en kirke i Hirtshals. Vi hænger sammen. Historien binder os sammen.

Hvis man kigger på gamle matrikelkort over Horne - og her kan vi jo godt smile i Horne, og det gør vi indimellem - så var Horne jo hovedbyen, og Hirtshals - eller Lilleheden - blot et lille tilhørende fiskerleje. På de gamle matrikelkort, kan man se, at alle gårdene i Horne har en smal jordlod, der løber gennem landskabet og ud til kysten. For uden adgang til kysten havde de hverken fiske- eller strandingsret. Ikke kun i "Lång Hansens", men også fysisk, gennem de lange jordlodder, hører vi altså sammen, Horne og Hirtshals. Og det er her, vi mærker den røde tråd. Det er her, vores historier væves sammen.

I Horne havde vi indtil for nylig Danmarks ældste fungerende missionshus og i 1891 kom højskolen til; med karlehold om vinteren og pigehold om sommeren. I 1981 var der, som Inge Merete netop har fortalt, her 90-årsjubilæum. Skolen var da inde i en positiv, rivende udvikling: i 1976 blev der bygget ny elevfløj. Spisesalen blev bygget til i 1979. (Den var altså allerede to år gammel ved jubilæet i 1981). Og i 1980, altså året før jubilæet, blev det, der hedder Husene - to lave bebyggelser med elevværelse og værkstedet opført. I løbet af kun fem år blev der således bygget voldsomt i Horne. Måske var det også derfor, man ønskede at lave en tydelig, kunstnerisk markering!?

Ikke kun skolens elevforening spyttede penge i den nyoprettede kunstfond; også flere andre donorer, lokale firmaer og pengeinstitutter bidrog til at finansiere det, vi i dag fejrer; Kaj Nørkjærs "Livets træ". Men det blev faktisk ikke afløret ved 90-jubilæet i oktober 1981. Da stod det, endnu ufærdigt, i Nørkjærs lejlighed i Hjørring.

Jeg erindrer ikke med sikkerhed, om også jeg - 8-9 år gammel - har besøgt lejligheden. Men det kan sagtens tænkes. I hvert fald udstillede min egen far, Peter Wendelboe, netop i de år krucifixer med blandt andre Kaj Nørkjær og Niels Helledie. Så på en måde føler jeg mig også lidt beslægtet med dig [Kaj Nørkjærs søn, der var tilstede] ... Det må også være en fornøjelse for dig at se din fars værk hænge her?

"Livets træ" blev, som fortalt, til i en dialog mellem blandt andre Nørkjær og Inge Meretes elever på efterskolen. Og jeg kan forstå, at den lilla farve åbenbart er nøje udvalgt, så den passer til unge mennesker. Tænk, jeg vidste ikke, mine mange elever var så glade for lilla!

Men det imponerende billede blev afsløret den 25. februar 1982 i forbindelse med et bestyrelsesmøde på efterskolen. Jeg har fundet et par billeder i efterskolens arkiv, som jeg vil sørge for også kommer til at ligge i sognets arkiv.

I forbindelse med afsløringen skrev skolens mangeårige og vellidte pedel, Orla Ravnholt, et lille digt, der i al sin naivitet er ganske smukt:

*Gavl! – O Gavl! – O Vestergavl!
Vi har nu brudt din murstenstavl'
med en komposition, en symfoni,
et kunstværk med skønne farver i.*

*Før var du stor og kold og bar.
Nørkær dig nu i klædt har
noget til os at glædes ved
her i Hornes spisested.*

Men i virkeligheden, skal måske takke nogen, som endnu ikke er nævnt her i dag, for at værket overhovedet findes; nemlig forstanderparret på Horne Ungdomsskole: Kurt og Martha Andersen. Kurt var forstander fra 1967 til 1985, længe før min røde tråd blev knyttet til Horne og Hirtshals.

Kurt og Martha var meget kunstinteresserede, og kom i 1967 til en skole, hvor der i aulaen hang både Thorvaldsen og flere andre gode kunstværker. Og i deres forstanderperiode fik kunst fortsat en vigtig plads i hverdagen. En dag skrev Kurt til Ny Carlsberg Fonden. Han ønskede at ansøge om midler til at indkøbe nye værker. Men fonden gav afslag med begrundelsen, at "*bygningens mangfoldighed var for stilfuld*", altså for *fuld* af for mange stilarter, et arkitektonisk miskmask. Fonden ønskede altså ikke at støtte.

Kurt skrev lakonisk tilbage, at "*chancen for at få midler åbenbart var omvendt proportional med afstanden til København*." I stedet vendte han sig mod lokale kræfter, lokale fonde og lokale firmaer, som ønskede at støtte projekt med at forny og udvide kunstsamlingen til gavn for de unge elever på efterskolen. Og det var der heldigvis mange, der gerne ville! Allerede i 1969 kom de første indkøb og påskeudstillinger – som jo i dag er en fast integreret del af vores egn. Og hver gang donerede kunstnerne et værk til skolens samling, mens andre værker blev købt eller indlånt. På den måde Arne L. Hansens "*Døgnfuga*", der stadig hænger i Fællessalen, til. Også hans voldsomme værk med fire store planker, "*Grenen*" i al slags vejr, kom til. Og Fiersom Hejndals "*Nina*", den legemsstore figur i Aulaen.

Samtidig begyndte kunstnere at lægge vejen forbi Horne. Sammen med billedkunstholdene skabte de værker; Michal Kubachewski, Jean Pierre Louveau, for at nævne et par stykker.

Efterskolens kunstsamling kom også til at omfatte Hofmeister, Edgar Funk og Engelund. Som tiden gik, blev det en veritabel kunstsamling, som lykkeligvis også var der, da jeg i 2003 kom til Horne som ung billedkunstlærer.

Hvis ret skal være ret – og det bør den – så donerede Ny Carlsberg Fonden, da den så, hvad der skete i Horne, og muligvis som kompensation for sit oprindelige afslag, Foersom Hejndals "*Stenen*", som i dag står i skolens østre indergård. Læg endelig vejen forbi. Efterskolen emmer af god kunst.

Tilbage på sporet. Lad os genfinde den røde tråd:

Det, at vi i Horne, i gamle dage, havde matrikler helt ud til kysten. Det, at vi fik højskolen og højskolen fik Kurt Andersen og han og højskolen, ved 90-årsjubilæet, fik Kaj Nørkjærs skønne "*Livets træ*"; alt det binder os jo sammen!

Men der skal som bekendt en lille bitter dråbe i bægeret for at dramaturgien helt kan gå op:

I 2010 blev "*Livets træ*" skruet ned af den røde murstensvæg i efterskolens spisesal. I 28 år nåede det altså at hænge i Horne. Men nu skulle alt være hvidt og lyst og lækkert; spisesalen skulle redekoreres, og Nørkjærs grønne og lilla farver passede ikke længere ind i helheden. Værket blev pillet ned og gemt væk. Jeg fandt aldrig ud af præcis hvor ...

Og op kom det altså heller ikke igen, trods at vi var nogen, der så inderligt gerne ville have det op at hænge igen.

Ligesom "Lång Hansen", Christian Frederik Hansen, agiterede for en jernbane og en kirke i Hirtshals; ligesom Livstræets grene, der rækker ud; ligesom forstanderparret og jubilæet i Horne; på den vis går alting i dag op i en højere enhed. I dag får vi igen lov at opleve Kaj Nørkjærs "Livets træ" – endda på den tænkte baggrund af brændte, røde mursten. - Det gør jo, at jeg med glæde går over åen efter vand ... og samtidig husker, hvor kilden er.

Tusind tak for at give plads og husly til maleriet. Jeg er lykkelig over at igen at få lov at gå på opdagelse i detaljerne. Tak og til lykke.

Snore bliver knyttet, tæpper bliver vævet. Det binder os sammen til et hele.

Det gør mig glad og det gør mig tryk.

Tak.